

بررسی آگاهی دانش آموزان از ویژگی های یک مشاور موفق

مریم گوهری مقدم

مری، عضو هیات علمی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد آستانه اشرفیه، گیلان، ایران

m.gohari.moghadam@gmail.com

چکیده

یکی از مهم ترین مسائل مورد نیاز و مهم در فرایند هدایت تحصیلی دانش آموزان مشاوره و راهنمایی آنان است. وجود یک مشاور توانمند و موفق می تواند گره زیادی از مشکلات تحصیلی و شغلی دانش آموزان و دانشجویان را حل کند. با توجه به اهمیت این موضوع، هدف از انجام این تحقیق دستیابی به ویژگی های یک مشاور موفق و آگاهی از سطح انتظارات دانش آموزان دوره دوم دبیرستان از مشاورین خود و بررسی طبقه اجتماعی در نگرش دانش آموزان این مقطع درباره ویژگی های یک مشاور موفق بود. بر این اساس هدف کلی از این پژوهش بررسی نظرات دانش آموزان دوره دوم دبیرستان شهر رشت درباره ویژگی های مشاورین موفق بود. روش این بررسی توصیفی و از نوع پیمایشی بود. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه ای مشتمل بر ۲۸ سوال بسته پنج گزینه ای که بر اساس مقیاس لیکرت تهیه شده است بود. جامعه آماری این تحقیق عبارت از: کلیه دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم دبیرستان شهر رشت بودند که تعداد ۱۳۰ نفر از طریق روش نمونه گیری خوشه ای که به صورت چند مرحله ای انجام گرفته به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش آماری این بررسی از نوع توصیفی (میانگین، درصد و نمودار فراوانی) و استنباطی (مربع کای دو متغیری) بود. در پایان نتایج نشان داد که بین دانش آموزان دختر و پسر تفاوت در زیر مولفه های ویژگی های موفق مشاور وجود دارد اما هر دو بر وجود ویژگی های صلاحیت های عمومی، دانش تخصصی مشاوره و معاشرت و مهارت های اجتماعی توافق داشتند.

واژه های کلیدی: مشاوره، راهنمایی، مدرسه، مشاور.

مقدمه:

آموزش و پرورش نقش اساسی در رشد و پیشرفت توانایی های دانش آموزان ایفا می کند و دانش آموزان به دنبال ارتقای ویژگی های شخصیتی و توانایی های متفاوت خود در زمینه های مختلف خواهد بود. (شاطرلو و همکاران، ۲۰۱۱). در محیط مدرسه مشکلات روانشناختی و اختلالات روانی برای دانش آموزان روی می دهد و آنها به دنبال گرفتن مشاوره هستند. مشاوره و راهنمایی به مجموعه فعالیت هایی اطلاق می شود که در آن فردی را در غلبه بر مشکلاتش یاری نمایند و به او بیاموزند که خویشتن را بشناسد و روابط خود را با دیگران درک کند. مشاوره، آموزشی تعاملی بین یک مشاوره و یک یا چند دانش آموز یا دانشجو است. هدف آن در کمک به دانشجویان برای حل مشکلاتی که به عملکرد تحصیلی، اختلالات تفکر، درد و رنج عاطفی و یا مشکلات رفتاری دانشجویان مرتبط است می باشد (تباری و همکاران، ۱۳۹۶)

راهنمایی و مشاوره دو مفهوم نزدیک به هم هستند. براساس نظر آکیناد راهنمایی اشاره به محدوده ی گسترده فعالیت ها و خدمات آموزشی با هدف کمک به افراد و دانش آموزان برای درک خود و سازگاری با زندگی تحصیلی دارد (مکسول اریمی و همکاران، ۲۰۱۸). مشاوره رابطه ای است منحصر به فرد که در آن به مراجع فرصت یادگرفتن، احساس کردن، فکر کردن، توجه کردن و تغییر دادن به شیوه ای متناسب با خود، داده می شود (کاویانی و همکاران، ۱۳۸۱). افندی راهنمایی و مشاوره را به عنوان یک فرایند یادگیری تعریف می کند که در روابط تعاملی با هدف کمک به مراجع برای یادگیری درباره ی خود اتفاق می افتد. بنابراین راهنمایی و مشاوره به دنبال خودشکوفی ساختن حداکثری پتانسیل افراد برای جامعه، مدرسه، زندگی و همچنین در هر محیط یادگیری هستند (مکسول و اریمی، ۲۰۱۸).

راهنمایی و مشاوره در مدرسه نقش بسزایی دارد. از جمله مزایای مشاوره و راهنمایی می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. آماده سازی دانش آموزان برای چالش های قرن بیست و یک در زمینه های علمی، شغلی، شخصی و اجتماعی
۲. ارتباط بین برنامه های مشاوره با موفقیت های آینده دانش آموزان
۳. تسهیل سازی پیشرفت شغلی و کسب آن
۴. کمک به تصمیم گیری و مهارت های حل مسئله
۵. کمک در کسب دانش خود و دیگران
۶. تقویت پیشرفت شخصی
۷. کمک در پیشرفت مهارت های بین فردی موثر (نکچی و همکاران، ۲۰۱۶).

مشاور در مدرسه یکی از برجسته ترین افراد تاثیرگذار در عملکرد تحصیلی دانش آموزان است. با توجه به اینکه هدف مشاوره و راهنمایی در مدرسه کمک به دانش آموزان در جهت برآورده سازی نیازهای فیزیولوژیکی، درک خود و تعامل با همتایان خود، تعادل رفتاری در مدرسه، درک پیشرفت تحصیلی موفقیت آمیز، ارائه فرصت هایی برای کسب استقلال است، وظایفی برای مشاور بیان کردند که در زیر ارائه می شود:

* بیان نقاط قوت دانش آموز در جهت ارتقا و پیشرفت عملکرد تحصیلی

* پیشرفت مهارت های اجتماعی و رفتاری

* نقش مشارکتی برای ترغیب والدین و دانش آموزان در جهت پیشبرد اهداف تحصیلی و آموزشی

* تقویت ارتباط بین فردی و مهارت های ارتباطی دانش آموزان.

بررسی ها در کشورهای غربی چند نقش کلی را برای مشاوران (به ویژه مشاوران مدرسه) مشخص می کند که عبارتند از: اطلاع رسانی و راهنمایی، حمایت، پیشگیری و ارتقای بهداشت روانی، کارهای اجرایی و دفتری، توانایی بکارگیری آزمون های روانشناختی، ایجاد یک شبکه محکم میان کارکنان مدرسه و سایر متخصصان مراکز خارج از مدرسه، والدین و دانش آموزان، حفظ اسرار مراجعان، ارجاع به موقع و مناسب، نظارت بر فعالیت های فوق برنامه، برقراری ارتباط مناسب و توأم با علاقه با والدین، مشاوره گروهی، ضبط و ثبت ارجاعات.

جرج و کریستیانی (۱۹۹۰) وجود چند خصیصه را در کارایی مشاوران ضروری می دانند که عبارتند از: توانایی ایجاد رابطه صمیمانه و عمیق با دیگران، پذیرش خویشتن، آگاهی از ارزشها و عقاید خود، پذیرش مسئولیت، داشتن تجربه و مهارت لازم، داشتن اهداف واقع بینانه.

شفیع آبادی (۱۳۷۰) با مطالعه روی ۱۹۰ دانشجو در مورد اینکه مشاور چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد، نشان داد که غیر از تعهد، علاقه به مشاوره، رازداری، و نظم در کار به نظر اکثر دانشجویان مشاور باید از اصول مشاوره آگاهی کامل داشته باشد و بر کار خود مسلط باشد. بدیهی است که مشاور باید در زمینه مشاوره، تجربه علمی و عملی داشته باشد (کاوپانی و همکاران، ۱۳۸۱).

در زمینه نگرش و ویژگی‌های مشاور پژوهش‌هایی صورت گرفته که به اختصار بیان می‌شوند. در پژوهشی تحت عنوان "نقش راهنمایی و مشاوره در تدریس و یادگیری اثربخش در مدرسه" توسط الیزابت نکچی و همکارانش (۲۰۱۶) انجام گرفت که به این نتیجه رسیدند مشاوران برای ایجاد اعتماد به نفس در دانش‌آموزان ضروری هستند و به آنها اطلاعات لازم جهت کمک و راهنمایی را می‌دهند.

در پژوهشی تحت عنوان "پژوهش اکتشافی انگیزش معلمان مشاور مدرسه تغییر می دهد" توسط وی لیو و همکارانش (۲۰۱۷) صورت گرفت که بدین نتیجه دست یافتند زمانیکه معلمان مشاور مدرسه دارای انگیزه بیرونی و درونی متفاوت باشند می‌توانند در انگیزه دانش‌آموزان تاثیرگذار باشند و تعاملات اجتماعی بیشتری در زمینه مدرسه و اجتماع داشته باشند. در پژوهشی تحت عنوان "نگرش‌های دانش‌آموزان نسبت به راهنمایی و مشاوره در مدراس راهنمایی" توسط اوگودا (۲۰۰۹) صورت گرفت، بدین نتیجه دست یافت که دانش‌آموزان انگیزه ی بیشتری برای شناخت مشاوره و مشاور دارند، و همچنین نیاز به آگاهی از اهمیت مشاوره و خدمات مشاور دارند.

در پژوهشی تحت عنوان "بررسی ابعاد نگرش دانشجویان به مراکز مشاوره تحصیلی" توسط تباری و همکاران (۱۳۹۶) صورت گرفت که نتایج نشان داد دیدگاه دانشجویان نسبت به حیطه‌های عاطفی، رفتاری و شناختی و نگرش مثبت است و نگرش مطلوبی به مشاوره و مشاوران مراکز مشاوره تحصیلی داشتند.

درباره ی نقش و وظایف مشاور سخنان زیادی گفته شده است که از گفتن آنها پرهیز می شود. یکی از مسائل مهم در روند مشاوره و راهنمایی مسئله چگونگی ارائه مشاوره به دانش‌آموزان و نگرش و آگاهی دانش‌آموزان از مشاور در مدرسه است. راهنمایی و مشاوره ناکافی و نامناسب می تواند دانش‌آموزان را در دستیابی به اهداف آموزشی و حرفه‌ای دچار مشکل و اختلال نماید (ادهمی و همکاران، ۱۳۸۷). این امر ناشی از عدم اطمینان دانش‌آموزان به مشاور به عنوان منبع مطمئن و عدم معتبر دانستن او به عنوان مرجع رفع نیازهای تحصیلی و شغلی و... خود. این مساله شاید برگرفته از دلیل عدم شناخت از وظایف مشاوره، عدم نگرش مثبت نسبت به امر مشاوره است. با توجه به انجام پژوهش‌های اندک در زمینه شناخت ویژگی‌های مشاور در این پژوهش در پی آن هستیم که از دیدگاه دانش‌آموزان ویژگی‌های یک مشاور موفق را بررسی و تحلیل کنیم.

سوالات پژوهش

۱. دانش آموز پسر کدام ویژگی‌ها را نسبت به دختران درباره مشاوران، موفق تر می دانند؟
۲. دانش آموزان دختر کدام ویژگی‌ها را نسبت به پسران درباره مشاوران، موفق تر می دانند؟
۳. کدام ویژگی‌ها از منظر هر دو جنسیت مشترک هستند؟

روش پژوهش:

این پژوهش در زمره تحقیقات پیمایشی قرار می‌گیرد. از پرسشنامه ویژگی‌های مشاورین موفق آقایانی نژاد امامقلی (۱۳۷۸) استفاده شد. روایی این پرسشنامه به تایید اساتید و متخصصان رسیده است و پایایی آن نیز ۰/۸۶ آلفای کرونباخ بدست آمد. این پرسشنامه مشتمل بر ۲۸ سوال پنج گزینه ای براساس مقیاس لیکرت تهیه شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم دبیرستان شهر رشت بودند که ۱۳۰ نفر از طریق روش نمونه گیری خوشه ای که به صورت

چندمرحله ای انجام گرفته به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش آماری این پژوهش توصیفی (میانگین و ...) و استنباطی (خی دو) بود.

آمار توصیفی و استنباطی

در این پژوهش از نمونه ای برابر با ۱۳۰ نفر از جامعه آماری مورد نظر استفاده شد که در انتخاب نمونه از هر دو جنسیت دختر و پسر به صورت برابر در نمونه استفاده گردید و ۶۵ نفر پسر و ۶۵ نفر از دختران دبیرستان ها به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. در زیر به بیان نتایج بدست آمده از تحلیل داده‌های جمع آوری شده می‌پردازیم. در این بخش به بیان درصد و تعداد موافقان با هر گویه بر حسب جنسیت پرداخته‌ایم. با توجه به اینکه سوالات در طیف پنج درجه ای از کاملا مخالف تا کاملا موافق قرار گرفته‌اند و بر اساس نمره گذاری یک تا پنج نمره گذاری شده‌اند، بنابراین نمره سه را به عنوان میانگین در نظر گرفته و میزان توافق را بر اساس نمرات بالاتر از ۳ برآورد کرده‌ایم. در زیر تعداد توافق با هر یک از گویه‌های مولفه‌ها و درصد توافق را بر حسب تفکیک جنسیت مشاهده می‌کنید.

جدول ۱: درصد و تعداد موافقان با مولفه اول (صلاحیت عمومی)

جنسیت		گویه	مولفه
دختر	پسر		
۵۳/	۴۷/	گذراندن دوره خاص مشاوره	صلاحیت عمومی
۳۵	۳۱		
۷۱/	۷۵/۱	مدرک لیسانس و بالاتر در رشته علوم تربیتی و مشاوره	
۴۷	۴۹		
۵۵/	۵۳/	مهارت در اجرای تستهای هوش و پیشرفت تحصیلی	
۳۶	۳۵		
۶۱/۱	۶۴/	دقت در تنظیم فرمهای ا تا ۵ هدایت تحصیلی و جمع آوری نظرات و اطلاعات مربوطه	
۴۰	۴۲		
۳۷/	۳۹/	تدریس درس آشنایی با برنامه ریزی تحصیلی و شغلی توسط خود مشاور	
۲۵	۲۶		
۶۹/	۷۰/	آشنایی با شاخه ها و رشته های تحصیلی و گرایش های آن ها	
۴۵	۴۶		

با توجه به اطلاعات جدول بالا پاسخگویان با سه گویه از پنج گویه این مولفه موافقت بالا (مدرک لیسانس و بالاتر در رشته علوم تربیتی و مشاوره، آشنایی با شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی و گرایش‌های آن ها، دقت در تنظیم فرمهای ا تا ۵ هدایت تحصیلی و جمع آوری نظرات و اطلاعات مربوطه)، با دو گویه موافقت متوسط (مهارت در اجرای تستهای هوش و پیشرفت تحصیلی، گذراندن دوره خاص مشاوره) و با یک گویه در سطح پایین تر از متوسط (تدریس درس آشنایی با برنامه ریزی تحصیلی و شغلی توسط خود مشاور) موافق بوده‌اند و در بین دختران و پسران تفاوت به طور اندک مشاهده می‌شود، در صلاحیت عمومی مولفه مدرک تحصیلی پسران در حدود ۴۰ درصد نسبت به دختران تفاوت نشان داده‌اند، و از منظر پسران نسبت به دختران این مولفه مهم‌تر است.

جدول ۲: درصد و تعداد موافقان با مولفه دوم (معاشرت و مهارت‌های اجتماعی)

جنسیت	گویه ها	مولفه
۱۵۵/۰۵۷	۳۶/۳۸	دعوت از صاحبان حرف و مشاغل جهت سخنرانی و ارائه اطلاعات شغلی
۱۶۷/۱۰۶۶	۴۴/۴۳	صمیمیت و خوش اخلاقی با دانش آموزان
۱۴۰/۰۴۲	۲۷/۲۸	رفتار کاملا دوستانه با دانش آموزان
۱۷۴/۰۷۸	۴۹/۵۱	حضور در میان دانش آموزان در ساعاتی مثل زنگ تفریح
۱۷۷/۰۷۶	۵۱/۵۰	تلاش در جهت ایجاد رابطه حسنه میان خود و دانش آموزان
۱۵۳/۰۵۱	۳۵/۳۴	مشاوره فردی و گروهی با اولیاء دانش آموزان در جهت رفع مشکلات تحصیلی و...
۱۶۹/۱۰۶۶	۴۵/۴۳	ارتباط حسنه با والدین و جذب اعتماد آنها نسبت به رازداری و دلسوزی خود
۱۴۷/۱۰۳۹	۳۱/۲۶	کمک به ایجاد محیط حسنه برای ارائه انتقادات و پیشنهادات دانش آموزان و اولیاء
۱۷۱/۰۷۲	۴۷/۴۷	آشنا سازی والدین با شرایط سنی و روحی دانش آموزان

با توجه به اطلاعات جدول بالا پاسخگویان با ۵ گویه از ۹ گویه این مولفه موافقت بالا (تلاش در جهت ایجاد رابطه حسنه میان خود و دانش آموزان، حضور در میان دانش آموزان در ساعاتی مثل زنگ تفریح، آشنا سازی والدین با شرایط سنی و روحی دانش آموزان، ارتباط حسنه با والدین و جذب اعتماد آنها نسبت به رازداری و دلسوزی خود)، با ۲ گویه موافقت متوسط (دعوت از صاحبان حرف و مشاغل جهت سخنرانی و ارائه اطلاعات شغلی، مشاوره فردی و گروهی با اولیاء دانش آموزان در جهت رفع مشکلات تحصیلی و...) و با ۲ گویه در سطح پایین تر از متوسط (کمک به ایجاد محیط حسنه برای ارائه انتقادات و پیشنهادات دانش آموزان و اولیاء، رفتار کاملا دوستانه با دانش آموزان) موافق بوده اند و در بین دختران و پسران تفاوت به طور اندک مشاهده می شود، دختران در مولفه‌های حضور در بین دانش آموزان و کمک به ایجاد محیط حسنه درصد توافق بیشتری نسبت به پسران نشان دادند.

جدول ۳: درصد و تعداد موافقان با مولفه سوم (شناخت دانش تخصصی مشاوره)

جنسیت	گویه	مولفه
۱۵۹/۰۵۰	۳۹/۳۳	شناخت در مورد نارسایی های روانی و عاطفی دانش آموزان
۱۵۴/۰۴۰		توجه به مشکلات روحی و روانی دانش آموزان

۲۷	۳۶	
.۷۹	.۷۷	داشتن احساس و دقت نظر در مورد نظرات و عواطف دانش آموزان
۵۲	۵۱	
.۸۵	.۸۴	اطلاع از مشکلات خانوادگی دانش آموزان و تشکیل پرونده کددار برای هر دانش آموز
۵۶	۵۵	
.۸۱	.۸۲	کمک به دانش آموزان برای نیل از هدفهای غیر واقعی و تخیلی به هدفهای واقعی
۵۳	۵۴	
.۸۰	.۸۳	مشاوره انفرادی در مورد رفع مشکلات عاطفی و روانی دانش آموزان و راز داری نسبت به مسائل آنان
۵۳	۵۵	
.۶۲	.۵۶	شناخت از استعداد و توانایی دانش آموزان
۴۱	۳۷	
.۸۲	.۷۳	عدم مقایسه دانش آموزان با یکدیگر
۵۴	۴۸	
.۸۰	.۸۰	استفاده از آزمون های مختلف برای کشف رغبت و علائق دانش آموزان در هدایت تحصیلی
۵۳	۵۳	
.۳۹	.۵۶	توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان
۲۶	۳۷	
.۶۲	.۵۴	کمک به دانش آموزان برای آگاهی از توانایی ها و علائق حرفه ای خویش
۴۱	۳۶	
.۷۱	.۸۰	دخالت ندادن مسائل و مشکلات شخصی دانش آموزان در ارزشیابی کلی از آنان
۴۷	۵۳	
.۸۵	.۸۰	آشنا سازی دانش آموزان با مسائل بلوغ و بحران جوانی برحسب نیاز و ضرورت
۵۶	۵۲	

با توجه به اطلاعات جدول بالا پاسخگویان تنها با دو گویه از گویه های این مولفه در سطح پایین تر از متوسط (توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان، توجه به مشکلات روحی و روانی دانش آموزان) موافق بوده اند و در سایر گویه ها موفقیت بالایی را اعلام داشته اند و بین دختران و پسران نیز تفاوت اندکی مشاهده می شود و درصد توافق بین دختران نسبت به پسران در مولفه هایی نظیر کمک به دانش آموزان برای آگاهی از توانایی ها و آشنا سازی دانش آموزان با مسائل بلوغ و مشاوره انفرادی بالاتر بوده در حالیکه در سایر موارد برعکس بودند.

به منظور بررسی تفاوت بین دو جنس از لحاظ نگرش به ویژگی های مشاور موفق از آزمون کی دو یا خی دو استفاده شد که نتایج آن در زیر ارائه گردیده است.

جدول ۴: نتایج آزمون Chi-square یا خی دو برای مولفه های پرسشنامه

Sig.	df	Chi-square	مولفه ها
.۰۰۰	۱۱	۹/۰۰	صلاحیت عمومی
.۰۰۰	۱۱	۱۰/۰۰	معاشرت و مهارت های اجتماعی
.۰۰۰	۱۴	۱۹/۰۰	شناخت دانش تخصصی مشاوره

با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون خبی دو برای هر یک از مولفه می توان مشاهده کرد که نتایج بدست آمده از مقدار بحرانی آزمون خبی دو در سطح خطای ۰۵/ کمتر می باشد، لذا از لحاظ آماری تفاوت معنا داری بین دو جنسیت از لحاظ نگرش نسبت به ویژگی های مشاور موفق وجود ندارد و هر دو جنس بر یک دسته ویژگی های مشترک برای مشاور موفق تاکید دارند.

بحث و نتیجه گیری:

پس از بررسی نتایج آماری پژوهش، سوالات پژوهش بدین گونه پاسخ داده می شوند که دختران و پسران در زیرمولفه های ویژگی های اصلی مشاور تفاوت اندکی نشان دادند و این تفاوت نیز برگرفته از ویژگی های روانشناختی و جامعه شناختی متفاوت آنها است، اما هر دو گروه بر داشتن ویژگی های معاشرت و مهارت های اجتماعی، شناخت دانش تخصصی مشاوره و صلاحیت های عمومی توافق دارند. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش های تباری و همکاران (۱۳۹۶) و نکوچی و همکاران (۲۰۱۶) و اودگو (۲۰۰۹) در ویژگی های کلی مشاور تاحدودی همسو بوده است.

با توجه به نتایج می توان نتیجه گرفت که مشاوره و راهنمایی امری جدایی ناپذیر از فرایند تحصیل در مدرسه است و شخصیت مشاور نیز باید مورد توجه قرار بگیرد. دانش آموزان به دنبال افرادی هستند که بتواند به راحتی با آنها ارتباط برقرار کنند. پسران با توجه به ویژگی های روانشناختی و جامعه شناختی خود از یک نوع غروری مخصوصا در مقطع متوسطه برخوردارند هستند که خیلی از ایجاد روابط حسنه و دوستانه با مشاور استقبال نمی کنند و مشاور باید نسبت به این نکته دقت داشته باشد و تحلیل شناخت مخاطب خود را به خوبی انجام دهد تا بتواند در ارتباط با آنها موفق باشد. اما در دختران به دلیل اینکه آنها به دنبال ایجاد روابط اجتماعی هستند از ایجاد ارتباط با مشاور استقبال می کنند و سعی بر یادگیری مسائل جدید دارند و نکته مورد توجه مشاور هدایت این دو جنسیت با توجه به بحران هویت در مقابل بی هویتی در این دوران مدرسه است که تنها راه آن شناخت کامل آنان از لحاظ روانشناختی و جامعه شناختی است و هرچقدر در این مسیر با والدین آنان ارتباط برقرار کند به رشد و موفقیت او افزوده می شود.

زمینه سازی و معرفی مناسب مشاوره در مدرسه، ایجاد برنامه های مشاوره ای موفق در مدرسه، استفاده از مشاوران موفق در فرایند تحصیلات دانش آموزان از جمله اقدامات و پیشنهادات برای بهبود روابط بین مشاور و دانش آموزان است.

منابع:

- تباری، فریبا. فدایی، فرشته. کامکاری، کامبیز. فدایی، بانو. (۱۳۹۶). بررسی ابعاد نگرش دانشجویان به مراکز مشاوره تحصیلی، *نشریه پژوهش پرستاری ایران*، دوره ۱۲، شماره ۳، صص ۳۶-۴۲
- کاویانی، حسین. نوری زاده، مریم. پورناصح، مهرانگیز. قدس میرحیدری، سیمین. (۱۳۸۱). جایگاه مشاوران مدارس و موانع مشاوره: نقد کیفی. *تازه های علوم شناختی*، شماره ۱، صص ۶۷-۷۴
- ادهمی، اشرف. نوحی، عصمت. محمدعلی زاده، سکینه. جلیلی، زهرا. فتاحی، زهرا. (۱۳۸۷). نگرش اساتید نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی و نظر آنها در مورد وظایف مشاوره. *آموزش در علوم پزشکی*، شماره ۱، صص ۷-۱۴
- Wie liu, Rui yuan & Hong Zhang(2017). An exploratory study of school counselling teachers motivation changes, *journal of education for teaching*, pp.1-5
- Rose adhiambo ogo(2009). Students attitudes towards guidance and counselling in public secondary schools in kikuyu division, kiambu district, a research projects submitted in partial fulfilment of requirements for the degree of master of education, university of Nairobi.
- Ebizie Elizabeth nkechi, enajedu esther ewomaoghene, nkechi egent(2016). The Role of Guidance and Counselling in Effective Teaching and Learning in School, *International Journal of Multidisciplinary Studies*, Volume I, No. 2, pp. 36-48.

Maxwell eremie, ukonia nkalo ruth(2018). Influence of educational counselling on the academic performance of primary school pupils in rivers state. International journal of innovative education research,no2, pp40-48

Aalieh shaterloo, ghasem mohammadyari(2011). Students counselling and academic achievement, social and behavioral science,no30,pp625-628